

Юрій Мефодійович Ковальчук,

кандидат психологічних наук,
старший науковий співробітник відділу діагностики обдарованості,
Інститут обдарованої дитини НАПН України,
м. Київ, Україна

 <https://orcid.org/0000-0001-6686-3579>

УДК 159.9.07

DOI: [https://doi.org/10.32405/2309-3935-2024-4\(95\)-59-64](https://doi.org/10.32405/2309-3935-2024-4(95)-59-64)

ГІФТОАВТОХТОНИ: МІСІЯ ШЛЯХУ ВДОСКОНАЛЕННЯ І ЦИВІЛІЗАЦІЙНОГО ПОСТУПУ (частина 1)

Анотація.

У статті представлено спробу концептуального аналізу походження, становлення та продуктивної ролі феномена обдарованості як чинника розвитку людського суспільства. Її призначення полягає в тому, щоб на основі використання ознак спільних видових здібностей і властивостей і неповторних, індивідуальних ознак здібностей і властивостей створювати такі версії їх асоціації, що стають інструментами продукування нових оригінальних засобів існування, які відкривають можливість вдосконалення не лише способів адаптації, а й способів і форм розвитку альтернативного природного культурного середовища та інноваційних форм поведінки людини в такому середовищі – креативної конструктивної поведінки. Перфектотонія і інноваційність – визначальні критерії ідентифікації рівнів можливостей ефективності креативної конструктивної поведінки людини. Однією з умов відданості цій стратегії у процесі еволюції і розвитку є умова відповідності обдарованих індивідів самим собі, їх автентичність. Значущою характеристикою гіфтологічно автентичних індивідів, яким органічно властива внутрішня спрямованість орієнтації відповідності, є те, що вони ідентифікують відповідність діяльності собі, своїй обдарованості, а не себе і своєї обдарованості діяльності, її вимогам і умовам здійснення. Чинниками самовизначення в цьому випадку є критерії та показники внутрішнього стану ресурсів своєї самобутності і обдарованості і їх переживання. Гіфтологічна автентичність як вираження внутрішньої спрямованості орієнтації відповідності зумовлює виникнення і розвиток в індивіда тенденції суб'єктивного (особистісно-когнітивно-емоційного) оцінювання наявних стандартів устрою, діяльності і поведінки з позиції своїх власних внутрішніх критеріїв їх доцільності, довершеності та цінності.

Ключові слова: обдарованість, гіфтоавтохтони, гіфтоалохтони, автентичність, ідентичність, індивідуальність, генофеном автентичності, перфектотонія, інноваційна активність, креативна поведінка.

Обдарованість не можливо дослідити, пізнати і зрозуміти, розглядаючи її в рамках простору, обмеженого вузьким контекстом безпосередньої емпіричної феноменології її вияву, поза контекстами надскладної взаємодії всієї сукупності зовнішніх і внутрішніх явищ світу, яка цей феномен породила, в умовах якої він еволюціонував і яка визначає його місце, роль і призначення в контексті підтримки, розвитку і утвердження світопорядку. Обдарованість як якість, носієм якої є людський індивід, – це відбиток надскладної взаємодії чинників, у лоні якої народився світ і той устрій, у вимірах якого він існує.

Найбільш продуктивною моделлю вивчення феномена обдарованості уявляється модель динамічного та гнучкого переходу від одного виміру контексту її функціонування до іншого. Це надає можливість оперативної зміни ракурсу дослідницького пошуку і бачення, виявлення закономірностей і особливостей обдарованості як феномена в межах

кожного з вимірів, а також – трансвимірних закономірностей і особливостей її виникнення, розвитку та практичної роботи продукування гіфтологічних ефектів і феноменів.

Одним із законів, на якому базується світовий порядок, є закон різноманітності. Закон різноманітності породжує імператив відмінності, неминучості відхилення від моделі аналогічності, однаковості, виникнення і розвитку неповторних властивостей об'єкта як неживої, так і живої матерії, як фізичного, так і біологічного індивіда. (У нашій Сонячній системі немає однакових планет, вони всі відрізняються одна від одної, хоча їх утворення і функціонування підпорядковані аналогічним, одним і тим самим законам).

Протилежним до виміру контексту явищ, виникнення яких детермінує закон різноманітності, є контекст виміру феноменів, які розвиваються під впливом фундаментальної аналогологічної тен-

денції. Фундаментальна аналогологічна тенденція продукує імперативи розвитку таких конструкцій, їх форм і способів впорядкування і організації світу, які є однаковими для всіх феноменів, з яких він складається. Існування таких конструкцій, форм і способів ілюструють встановлені сучасною наукою факти:

- факт того, що об'єкти живої та неживої матерії складаються з однакових елементарних частинок;
- факт існування феномена гомологічних форм, який є втіленням поєднання фундаментальної аналогологічної тенденції та закону різноманітності (однакові за функціональним призначенням і різні за формою елементи будови тіла) тощо.

Такий стан речей натякає на те, що існує універсальна модель структури присутнього у світі феномена. Вона містить два базові конструкти: конструкт спільних аналогологічних ознак і конструкт індивідуальних особливостей, властивих лише даному індивіду. Основу структури феномена становлять спільні для всіх існуючих у світі ознаки. На їх платформі виникають і еволюційно розгортаються індивідуальні ознаки. У процесі взаємодії спільних та індивідуальних ознак народжується неповторна їх конфігурація, яка утворює конструкт індивідуальності.

Виникнення в контексті світоустрою феномена індивідуальності закономірно породжує в ланцюгу природного процесу розвитку життя і його еволюції наступні його ланки. Такими ланками є феномени ідентичності й автентичності. Ідентичність виконує роль механізму зчеплення і утримання протягом тривалих часових дистанцій індивідуальності як структурної цілісності. Роль автентичності полягає в забезпеченні функціональної продуктивної ідентичності індивідуальності, відповідність генерованих індивідуальністю феноменів її природі: її природному устрою і його сутнісним характеристикам. У такому аспекті свого функціонального призначення автентичність індивіда – це конструкт його самотності в усіх формах її життєвої експресії. Однією з головних форм самотності життєвої експресії індивіда є експресія його функцій, здібностей і такої специфічної їх конфігурації, як обдарованість. Процес експресії функціонально тісно пов'язаний з внутрішніми процесами роботи індивідуальності: процесом сприйняття і процесом переробки інформації в універсальному значенні цього поняття, згідно з яким все, з чого складається світ, є інформацією. Коли б не існувало цих процесів, то індивідуальність не мала б матеріалу для експресії. Отже, процеси сприйняття, переробки і експресії в сукупності їх індивідуальних особливостей утворюють систему індивідуальності, а кристалізована їх форма – автентичність – виконує роль її ядра. Означенням, що віддзеркалює його змістову сутність стосовно тих феноменів, які потенційно в процесі життєдіяльності може продукувати людський індивід (відповідно до функціональних

алгоритмів своєї індивідуальності), є поняття фенома автентичності. За логікою закономірностей чистого, не спотвореного втручаннями сторонніх чинників функціонування індивідуальності і з огляду на ту обставину, що вони детермінуються чинниками фенома автентичності, процеси сприйняття, переробки і експресії завжди автентичні.

Досвід відслідковування впливу індивідуальності на функціонування індивіда свідчить про те, що існують виражені індивідуальні функціональні конфігурації взаємодії компонентів цього механізму:

- один індивід відзначається переважанням процесів сприйняття (чутливість, універсальна вісцеротонічність, гіпнабельність, некритичність, перцептивні здібності високого ступеня розвитку, здібності сприйняття музики, природи тощо),

- другий – переважанням процесів переробки (обробка і генерування інформації, процеси переживання, загальна життєва і специфічна креативність, створення образів, наративів, способів, пристроїв, об'єктів тощо),

- третьому – властиве переважання процесів безпосередньої експресії наявного змісту природи своєї індивідуальної організації, непереробленої сприйнятої інформації тощо.

Небезпідставним виглядає припущення про те, що обдаровані люди відзначаються, по-перше, високим ступенем розвитку здібностей кожного з модусів, а по-друге, більш високим якісним рівнем взаємодії цих трьох модусів, ніж індивіди з асоціацією здібностей помірного ступеня вираженості ефективності та продуктивності. Прикладом останнього варіанту є різносторонні генії за типом Леонардо да Вінчі.

Важливим у розвитку розуміння феномена обдарованості і його ролі в процесах світопорядкування є виокремлення того факту, що обдарованість виявляє себе не лише у формі різних рівнів інструментальної предметної продуктивної ефективності у вигляді генерування феноменів.

У вимірі питання про ресурси природних можливостей людини, тобто на питання про те, на що людина здатна, якими є її найвищі можливості, що частково водночас є питанням про те, що людина являє собою як істота, відповідь дають люди, які відзначаються високим ступенем ефективності поведінки. Категорія ефективності поведінки людини виводить пошук відповіді в площину питання про призначення такої поведінки. Важливість цього питання підкреслюють особливості ефективної поведінки інших живих істот і її відмінності від ефективної поведінки людини. Стрижнем цих відмінностей є специфіка тієї життєвої роботи, яку виконує людина на відміну від інших представників світу біологічних видів і форм. Ця специфіка полягає в прокладанні засобами індивідуального розвитку і еволюції шляхів до нових можливостей феномена людського життя, розгортання закладеного в нього потенціалу виконання ролі чинника

вдосконалення способів індивідуального та соціального існування, історично нових форм поведінки (пізнавальна поведінка, креативна поведінка, поведінка екологічного співіснування, глобальна поведінка, світова поведінка тощо); у загальному визначенні – креативної конструктивної поведінки на відміну від форм побутової поведінки задоволення базових потреб і забезпечення життєвого комфорту. У кінцевому результаті – створення засобами креативної конструктивної поведінки альтернативного природному новому середовищу існування. Головним інструментом творення цього нового середовища є послідовне його збагачення шляхом здійснення культуральних внесків у незаповнені виміри і лакуни контексту життя, заповнення його порожнин, вакууму існування як окремої людини, так і спільнот і людського суспільства в глобальному вимірі. З утворенням і розвитком нового середовища утворюється замкнене коло культурального продукування: обдаровані індивіди засобами своїх високорозвинених здібностей створюють культурне середовище як новий простір свого існування, а культурне середовище створює умови гіфтологічного зростання людського індивіда: розвитку його здібностей і супровідних властивостей (їх спойлерів), утворення новітніх моделей їх асоціації і новітніх форм поведінки. Виникнення нових форм поведінки ілюструють зміни світової поведінки людини, поведінки спостерігача, що відбулися під впливом небувалого розширення та збільшення можливостей здійснення спостереження за космосом, а отже, пізнання того, як влаштований і що являє собою Всесвіт. Нові можливості виконання ролі спостерігача були створені зусиллями низки поколінь обдарованих науковців, винахідників та інженерів, які створили новітні інструменти дослідження космосу – космічні телескопи – обсерваторії «Габбл», «Вояжер – (1, 2)», «Джеймс Вебб» та ін. Інформація, яку повідомили обсерваторії, зумовила суттєві зміни в уявленнях про устрій Всесвіту. Нові уявлення змінили загальну картину світу (у якому присутня людина), що закономірно викликала зміни у структурі світової, екзистенційної і гіфтологічної поведінки людини, насамперед у стрижневому її компоненті, функцію якого виконує креативна поведінка. Активізація креативної поведінки призвела, зокрема:

- у структурі світової поведінки до переведення в площину практичної постановки питання про втілення ідеї колонізації супутника Землі та планети Марс;

- у структурі екзистенційної поведінки – до усвідомлення і необхідності поведінкового втілення ідеї виняткової цінності життя як віддзеркалення космологічного висновку про випадковість виникнення у Всесвіті життя і закономірного його зникнення (Стівен Гокінг, Лоренц Краусс);

- у системі гіфтологічної поведінки – до змін у когнітивному компоненті креативних здібностей

і викликаних цими змінами напруження, спрямованого на виведення здібностей на більш високий рівень розвитку і продуктивної ефективності для розв'язання проблем, що виникли внаслідок змін у культурному середовищі.

Синергетичний ефект усієї сукупності змін, що відбулися, породив тенденцію кристалізації сутності та видів креативної конструктивної поведінки людини, а також критеріїв оцінки її ефективності. Вона дедалі виразніше виводить її за межі завдань забезпечення індивідуального виживання і прагнення часового утримування процесу життя на тому чи іншому рівні впродовж видових рамок можливостей його тривалості. Успіхи у стійкому задоволенні цих двох кластерів потреб у цивілізованих країнах (країнах з високим рівнем розвитку культурного середовища) – усунення загрози голоду, підвищення рівня соціальної безпеки і безпрецедентне в історії людства збільшення тривалості життя – створюють передумови для зміщення і зміни ступеня вираженості акцентів у континуумі завдань конструктивної креативної поведінки людини. Акцент змістився із завдання «Не зупинятися» на завдання «Без сумнівів, рішуче і сміливо іти». Це завдання настільки вирізняється на тлі інших, що виглядає як головне. Отже, головним завданням життєвої роботи людини і її креативної конструктивної поведінки як частини цієї роботи в контексті змін, що відбулися у світі протягом останніх десятиліть, стає завдання іти в нерозділеному вимірі свого розвитку і еволюції. Це двоєдине завдання людини складає зміст її призначення. У перекладі з мови метафоричних образів «іти» означає відповідати на вимоги світоустрою рухом, формуванням і здійсненням динаміки у формі поступу, послідовного (хоч і повільного, нелінійного і складного) вивільнення і розгортання закладених у згорнутих формах потенційних можливостей, адаптивних і креативних сил людини. Виконання свого призначення – вирішення двоєдиного завдання розвитку і еволюції – в існуванні людського індивіда відбувається через дію механізму перетворення здобутого рівня розвитку своїх здібностей у форми здобутих ступенів розвитку здібностей виду. Робота цього механізму базується на генетичних операціях еволюційного відбору створюваних індивідом у своїй поведінці її нових ефективних елементів і форм.

Торкаючись проблеми вдосконалення навичок і умінь виду в рамках каналу взаємодії поведінки і генетичних механізмів еволюційного відбору, видатний квантовий фізик Ервін Шредінгер у праці «Розум і матерія» наголошує на тому, що для виживання вид мусить виробити форму поведінки, яка надасть можливість його представникам, що засвоїли цю форму, отримати переваги в сенсі збереження і підтримки життя. Використання індивідом нового способу як інструменту ефективної поведінки закономірно призводить до його позитивного еволюційного відбору і передачу наступним

поколінням у формі научування і корисних мутацій. Зміна поведінки, на думку вченого, підвищує селективну цінність будь-якої мутації в тому ж напрямі [7]. Можливість перспективи біологічного розвитку людини залежить, на думку дослідника, від її поведінки, яка має бути зумовленою не лише адаптацією до впливів чинників середовища, а й використанням вроджених здібностей, які можуть кардинально пришвидшити еволюційний процес. Вчений застерігає від ефекту «негативного відбору обдарованості», що може виникнути в умовах усунення конкуренції талантів як одного з наслідків запровадження заходів соціального захисту і забезпечення, що позбавляють людину від необхідності турботи про себе і відповідно – використання і розвитку своїх внутрішніх ресурсів, зокрема ресурсів здібностей.

Застереження Е. Шредінгера надає можливість звернути увагу на інші чинники, що загрожують еволюції здібностей і тенденції позитивного відбору обдарованості. Серед них вирізняється чинник корупційно-непотичного ліфтингу, питома вага якого в структурі соціального ліфтингу дедалі більше зростає і набуває в системі загального суспільного устрою загрозливих масштабів, заміщуючи гіфтологічний ліфтинг. Як наслідок на високих сходинках соціальної ієрархії, з притаманними їм матеріально-фінансовими, статусними і безпечними перевагами, опиняються індивіди, які потрапили на них не завдяки високому розвитку і продуктивності своїх креативних конструктивних здібностей – обдарованості, а за результатами використання інструментів пристосування, що нерідко є символічними корелятами бездарності.

Обдаровані люди в суспільствах із тенденцією домінування корупційно-непотичного ліфтингу виявляються в залежному становищі, витісняються на периферію суспільної ієрархії та піддаються з допомогою економічних, інформаційно-маніпулятивних, а нерідко і репресивних впливів спробам їх маргіналізації. Піраміда суспільної ієрархії виявляється перевернутою, що починає відігравати роль чинника негативного відбору обдарованості. Проте той факт, що в структурі психологічної організації та поведінки сучасної людини присутній чинник обдарованості, неспростовно свідчить про те, що існує явище позитивної селекції обдарованості і що вона була еволюційно відібрана як корисна якість. Чому це сталося? Для розв'язання яких проблем і завдань вона виявилася корисною і в чому полягає її призначення?

Для початку пошуку відповіді на ці питання необхідно звернути увагу на головну проблему і завдання життя як біологічної форми того чи іншого виду. Це, як відомо, проблема адаптації. Її загальна сутність полягає в зміні поведінки біологічного індивіда у відповідь на зміну умов його взаємодії з чинниками середовища. Рефлексія, яка відповідає сутності зміни умов, дарує можливість зберегти

необхідний для продовження життя рівень біологічної стійкості. Але з чого складається така відповідь? Яким є ті її елементи, що роблять відповідь ефективною? Головними частинами, які складають її потенціал і задіюються для точкового контакту з агентом, що порушує гомеостаз, є вироблені в минулому способи вирівнювання стійкості, інстинктивні, стереотипні, «старі» способи пристосування, що автоматично активуються у випадках зустрічі з типовими чинниками, а також способи, які створюються актуально в момент виникнення необхідності взаємодії для збереження існування з нетиповими чинниками. Для взаємодії з такими чинниками з метою їх нейтралізації чи асиміляції стереотипні, «старі» способи є неадекватними і, відповідно, неадаптивними, тобто такими, що не дарують шансів зберегти оптимальний рівень функціонування і життя загалом. Для розв'язання цієї проблеми потрібно застосувати способи, які не були вироблені в минулому і яких не існує в адаптивних ресурсах індивіда на момент зіткнення зі стресором, – нові способи. Як відбувається вироблення нового способу відповіді в екстремальних умовах, які вимагають насамперед невідкладного миттєвого реагування? Його вироблення здійснюється у функціональному контексті такого загального способу реагування на екстремальні форми впливу середовища і адаптації до них, як мобілізація (Г. Сельє). Мобілізація ресурсів, в умовах якої виникають безпрецедентні за ступенем інтенсивності процеси зміни функціонування, зокрема перерозподілу, рекомбінації та міксування наявних ресурсів, призводить до генерування нової, раніше не існуючої комбінації елементів, на основі якої утворюється новий спосіб. Але яким чином у хаосі різких змін функціонування і роботи систем організму, в умовах хаотичної динаміки мобілізації ресурсів, крайнього дефіциту часу для пошуку можливостей швидкої і ефективної відповіді синтезується найбільш доцільний, «розумний» і ефективний, а отже, структурований спосіб реагування? Пошук відповіді на це питання наштовхує на припущення про існування певних пластичних протоформ алгоритмів, структурних заготовок, гнучких «легал», за якими утворюється новий спосіб. Вони закономірно мають існувати, оскільки в протилежному випадку миттєве створення нової форми ефективного способу реагування було б неможливим. Такі алгоритми локалізовані в спеціальній сфері потенціалу індивіда, яку можна означити як сферу моделей креативних пропорцій внутрішньої функціональної геометрії поведінки людини. До головних характеристик цих моделей належать: відповідність особливостям індивіда, розпізнавання характеристик стресора; відповідність пропорцій креативних форм реагування особливостям індивіда і характеристикам стресора; гнучкість і пропорційна «точність» відповіді, що має вагоме значення у ситуації виживання. Активізація цих характеристик моделі лежить в основі організації та

спрямування хаотичного руху елементів процесу зміненого стану функціонування індивіда і генерування нового, оригінального, раніше не існуючого способу реагування. Здатність людського індивіда створювати нові способи зародилася саме у сфері моделей креативних пропорцій внутрішньо функціональної геометрії поведінки, що є складовою частиною генофенома автентичності. У ній – коріння обдарованості, її протоелементів і протоформ.

Оригінальність тих феноменів, об'єктів – артефактів і наративів, які обдаровані індивіди генерують є суспільно значущим і важливим аспектом вияву обдарованості. Чому оригінальність продукуваних феноменів становить цінність? І чому їх оригінальність використовується як один із головних критеріїв, за яким оцінюється ступінь розвитку здібностей індивіда, його обдарованість? Чому в оцінці результатів роботи обдарованості і у ставленні до обдарованих людей існує імператив оригінальності? І питання від протилежного: чому неоригінальне, те, що повторює вже створене раніше, повторне продукування того, що вже було продукуювано, не розглядається як таке, що має цінність?

Початком побудови складної різноаспектної відповіді на ці питання може слугувати теза найзагальнішого характеру: ці явища мають місце, бо світ (суспільство, спільнота) потребує отримання від людини феноменів, які б виконували роль чинників його існування і розвитку. Це специфічні феномени, оскільки вони продукуються не природою, а істотою, яка вийшла за межі природного функціонування у вимір простору інструментального функціонування на основі штучних інструментів і засобів, створених не природою, а культурою як формою використання в ролі моделей природних форм шляхом культивування їх структурно-функціональних якостей для створення штучних форм, штучних аналогів природних явищ (використання мови, засобів виробництва і інструментів забезпечення існування тощо). Ця реальність, об'єктивна в силу своєї появи у світі, подібно до появи в умовах фізичного світу феномена життя (емерджентний стрибок), а пізніше і феномена людини, апелює до неї як до істоти, яка виявилася здатною на культурний стрибок, у силу чого обрала своє видове, а отже, і індивідуальне призначення: культивувати властивості природних феноменів для створення за їх зразком штучних феноменів з метою їх використання в ролі інструментів життя, його розвитку і збагачення.

Культурний стрибок, на відміну від стрибка емерджентного, є більш очевидним, а в силу цього – більше вивченим у науці і відтак більшою мірою науково доведеним і доказовим. Це є важливою обставиною для обґрунтування ідеї культурального призначення людини. Культуральне призначення людини полягає у створенні культурного середовища як простору, що органічно виростає з природного середовища, є наслідуваним культивованим

його продовженням і аналогом, що водночас його доповнює і виконує роль його альтернативи (ноосфера в теорії П. Т. де Шардена). З такого призначення людини випливає апеляція до її психологічного функціонально-інструментального «оснащення». У структурі функцій і органічних інструментів людини мали виникнути і розвинутися властивості, з допомогою використання яких вона могла б набути здатності створення культурного середовища і його компонентів. Цими властивостями стали такі інструменти, як психічні функції і здібності. У процесі розвитку культурного середовища еволюціонувала людина і її функціональний інструментарій. На одному з етапів цієї еволюції з'явилася асоціація особливої конфігурації таких інструментів – обдарованість. Згодом у процесі розвитку суспільства сформувався відповідний запит і очікування з боку суспільства (як культурної спільноти) щодо обдарованості: вона покликана забезпечувати культурне середовище елементами, що збагачують його. Задовольнити такий запит і очікування обдарованість може за умови відповідності її функціонування закону різноманітності, що містить вимоги імперативу неповторності генерованих феноменів, з-поміж яких: вимога оригінальності продукуваних артефактів і наративів (повторення вже існуючого не створює ефектів оновлення). Оновлення ж – не прояв розкоші, примхи прагнення до комфорту чи способу уникнення нудьги існування. Це універсальний механізм, дія якого є невіддільною частиною форм руху, зокрема таких його різновидів, як безперервні внутрішні трансформації, що виконують роль своєрідного двигуна існування об'єктів неживої і живої матерії і розгортання його поступу. (Роботу механізму оновлення ілюструє феномен анаболізму, що здійснює функцію продукування нових елементів у системі процесів метаболізму).

Потребу в поступі не можуть задовольняти створені раніше старі феномени, відповідно вони не здатні виконувати функцію поступу з огляду на те, що вони виконали цю функцію на попередньому етапі. Новий етап поступу вимагає розв'язання проблем і завдань, яких не було на попередньому етапі функціонування системи, а також – створення більш ефективних і досконалих способів здатності справлятися зі старими проблемами. Це вимагає нових засобів і інструментів, роль яких виконують генеровані людиною феномени, артефакти та наративи. Нові засоби створюються в інноваційній активності. Інноваційну активність і її результати забезпечує така система психіки, як обдарованість.

Використані літературні джерела

1. *Кусумано Майкл А.* Стратегії геніїв. П'ять найважливіших уроків від Білла Гейтса, Енді Гроува та Стіва Джобса / М. А. Кусумано, Д. Б. Йоффі. – 325 с.
2. *Міллер А.* Драма обдарованої дитини та пошук справжнього Я / А. Міллер. – Київ : Видавництво Ростислава Бурлаки, 2021. – 150 с.

3. Фрідман Р. Розгадка геніальності. Як працює інженерія ідей / Р. Фрідман. – 2-ге вид. – Київ : Лабораторія, 2022. – 256 с.

4. Bohm D. A new theory of the relationship of mind and matter / D. Bohm // *Philosophical Psychology*. – 1990. – Vol. 3. – No. 2.

5. Nagel T. Mind & Cosmos – Why the materialist neoDarwinian conception of nature is almost certainly untrue / T. Nagel. – Oxford University Press, 2012.

6. Schrodinger E. What is life / E. Schrodinger. – Cambridge University Press, 1967.

7. Schrodinger E. Mind and matter / E. Schrodinger. – Loughborough University; Leicestershire, UK, 2013.

References

1. Kusumano Maikl, A., Yoffi Devid, B. Stratehii heniiv. Piat naivazhlyvishykh urokiv vid Billa Heitsa, Endi Hrouva ta Stiva Dzhabosa [Strategies of Geniuses. Five Most Important Lessons from Bill Gates, Andy Grove, and Steve Jobs]. 325 p. [in Ukrainian].

2. Miller, A. (2021). Drama obdarovanoi dytyny ta poshuk spravzhnoho Ya [The Drama of the Gifted Child and the Search for the True Self]. Kyiv. 150 p. [in Ukrainian].

3. Fridman, R. (2022). Rozghadka henialnosti. Yak pratsiuie inzheneriia idei [The Secret of Genius. How Idea Engineering Works]. 2nd ed. Kyiv, 256 p. [in Ukrainian].

4. Bohm D. (1990). A new theory of the relationship of mind and matter. *Philosophical Psychology*. Vol. 3, No. 2.

5. Nagel, T. (2012). Mind & Cosmos – Why the materialist neoDarwinian conception of nature is almost certainly untrue. Oxford University Press.

6. Schrodinger, E. (1967). What is life. Cambridge University Press.

7. Schrodinger, E. (2013). Mind and matter. Loughborough University; Leicestershire, UK.

Kovalchuk Yuriy, Candidate of Psychological Sciences, Leading Researcher of Giftedness Diagnostics, Department of Institute of Gifted Children of NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine

GIFTOAUTOCHTHONS: THE MISSION OF THE WAY OF IMPROVEMENT AND CIVILIZATION PROGRESS

Summary.

The article presents an attempt of conceptual analysis of the origin, formation and productive role of the phenomenon of giftedness as a factor in the development of human society. Its purpose is to create such versions of their association based on the use of signs of common species abilities and properties and unique individual signs of abilities and properties that become tools for producing new original means of subsistence, which open up the possibility of improving not only the ways of adaptation, but also the ways and forms of development of an alternative to natural cultural environment and innovative forms of human

behavior in such an environment – creative constructive behavior. Perfectotonia and innovativeness are the defining criteria for identifying the levels of possibilities for the effectiveness of creative constructive human behavior and, at the same time, components of the giftedness structure, the functional purpose of which is to ensure that a person uses and adheres to the strategy of “Following the path of improvement”. One of the conditions for adherence to this strategy in the process of evolution and development is the condition of gifted individuals’ compliance with themselves, their authenticity. A significant characteristic of giftologically authentic individuals who are organically inherent in the internal orientation of the orientation of conformity is that they identify the conformity of the activity to themselves, their giftedness, and not to themselves and their giftedness to the activity, its requirements and conditions of implementation. In this case, the factors of self-determination are the criteria and indicators of the internal state of the resources of one’s identity and giftedness and their experience. Giftological authenticity as an expression of the internal orientation of conformity determines the emergence and development of the tendency of subjective (personality – cognitive – emotional) assessment of existing standards of organization, activity and behavior from the standpoint of one’s own internal criteria of their expediency, perfection and value. The complex of functional changes that form the content of the dynamics of giftological behavior in the unity of its internal and external dimensions include: stimulation of ability protoforms contained in the sphere of passive resources of their potential; implementation of ability protoforms into the structure of functional tools, the formation of an association of which is initiated by the situation of the need to solve a problem and solve the corresponding tasks; testing of ability protoforms as elements of the formed association in the process of solving a problem and solving tasks; in into functionally full-fledged abilities; emergence of a disposition to reuse them as effective tools; personalization of newly formed abilities and practical use of the motives for their development and improvement; implementation of personalized abilities in the structure of an individual’s identity; systematic use by an individual of identified abilities as authentic resources of a high degree of efficiency and productivity in personally significant practical activities; accumulation of experience in improving practical activities; translation into the cultural space of the maximum level of development of one’s abilities in the form of standards of creative activity, educational transfer of experience and contribution of elements of progressive behavioral changes to the trends of genetic mutations and epigenetic neoplasms. The phenomenology of giftological behavior is outlined – the space of the place in which gifted people (giftoautochthons) “live”.

Keywords: giftedness; giftoautochthons; giftalochthons; authenticity; identity; individuality; genophenome of authenticity; perfectotonia; innovative activity; creative behavior.